

به نام خدا

الگوی طراحی آموزشی در کلاس درس بر اساس سند درسی ملی

درس جمعیت جهان مطالعات اجتماعی پایه نهم بهروزانصاری

طراحی آموزشی یکی از مهمترین راهبردهای اثربخشی نظام تعلیم و تربیت تلقی می شود، وسیله ای است برای دست یابی به اهداف آموزشی پیش بینی شده که رسالت آن ایجاد تغییرات مطلوب در نگرش ها، شناخت ها و در نهایت رفتار انسان ها می باشد. آموزش درس مطالعات اجتماعی با توجه به رویکرد نهفته در آن، یعنی تربیت اجتماعی و آموزش مهارت های زندگی و حقوق شهروندی و پیوند بسیار نزدیک آن با زندگی روزمره، چنانچه باروش های موثر و جذاب و متناسب با ظرفیت روانی دانش آموزان ارائه شود، می تواند به موثرترین حوزه یادگیری و درس مورد علاقه دانش آموزان تبدیل گردد. استفاده از روش های متنوع و فعال یادگیری در این حیطه الزامی و اجتناب ناپذیر است.

اصول مهم در طراحی آموزشی کلاس درس :

۱- تعاملی بودن آموزش

۲- توجه به علایق و نیازهای دانش آموزان

۳- توجه به کاربرد مطالب در موقعیت های جدید

۴- توجه به ایجاد فهم علمی

اصول زیر در این طراحی آموزشی بر اساس سند تحول و برنامه درسی ملی مدنظر قرار گرفته است:

۱- اصل توجه به پنج عنصر در اهداف یادگیری و فرآیند آموزش (تفکر، ایمان، علم، اخلاق و عمل)

۲- اصل توجه به موقعیت محوری در آموزش از طریق ۴ عرصه (خود، خدا، خلق، خلقت)

۳- اصل توجه به فرصت های یادگیری متنوع و تنوع در روش های فعال و خلاق و تعالی بخش

۴- اصل بهره گیری از فناوری های آموزشی

۵- اصل تفاوت های فردی و تسهیل گری معلم

۶- اصل ارزشیابی تلفیقی و توجه به کنجکاوی فطری دانش آموزان

در این طراحی آموزشی سعی گردید تا از راهبردهای اکتشافی و تعاملی و انتقالی به صورت تلفیقی استفاده شود.

به نام خدا

ماده درسی: مطالعات اجتماعی پایه: نهم دوره اول متوسطه عنوان درس: جمعیت جهان
تهیه کننده: بهروز انصاری مدت تدریس: ۴۵ دقیقه طراحی آموزشی براساس برنامه درسی ملی

راهبرد موضوعی اصلی: فضا و مکان - راهبردهای فرعی: زمان، تداوم و تغییر - منابع و فعالیت های اقتصادی

هدف کلی: آشنایی دانش آموزان با جمعیت و پراکندگی آن در جهان

اهداف جزئی: آشنایی با عوامل کاهش مرگ و میر جمعیت - آشنایی رشد جمعیت - آشنایی با عوامل پراکندگی جمعیت در جهان - آشنایی با تراکم جمعیت در نواحی شهری - آشنایی با علل و چگونگی جابجایی جمعیت

عرصه ها				انتظارات از دانش آموز در این درس	حیطه ها و اهداف
خدا	خود	دیگران	خلقت (طبیعی ت)		
*	*	*	*	- تفکر در زمینه تنوع زیستی در جهان آفرینش و مهارت های فرایند تفکر (مفهوم سازی، طبقه بندی، قضاوت) پیدا کند. - در مورد الگوهای نامتوازن پراکندگی جمعیت در مناطق مختلف جهان تفکر کند - در زمینه عواقب کاهش جمعیت در ایران و جهان تدبیر کند - در مورد راه های مقابله با مهاجرت های بی رویه تفکر کند.	تعقل
*	*	*	*	- حس علاقه مندی نسبت به محیط زیست و حقوق و مسئولیت های فردی و اجتماعی در او در این زمینه تقویت شود.. - به شناخت و اهمیت منابع و نقش آنها در تامین نیازها و نحوه ی ارتباط صحیح با آن علاقه مند شود. - روحیه قدردانی و شکرگزاری از نعمت های بی شمار خداوندی پیدا کند.. - روحیه ارزش گذاری به مولفه های محیط و منابع طبیعی بعنوان آیات الهی در او تقویت شود.	ایمان
*	*	*	*	- عوامل کاهش مرگ و میر در جهان امروز را بیان کند - مشکلات کاهش جمعیت در کشورهای توسعه یافته و تحلیل کند و راهکار برای افزایش رشد جمعیت ارائه دهد. - عوامل طبیعی و انسانی در جذب و دفع جمعیت را فهرست کند. - علل تراکم جمعیت در بعضی مناطق جهان را توضیح دهد. - مشکلات تراکم جمعیت در نواحی شهری را لیست کند و به مسئولین برای رفع آنها پیشنهاد دهد - انواع مهاجرت را توضیح دهد و برای آنها مثال بیاورد.	علم
*	*	*	*	- توانایی ساده زیستی، صرفه جویی و استفاده بهینه از امکانات و منابع کشور را به دست آورد. - توانایی به کارگیری مهارت های از جمله، مشاهده، جمع آوری اطلاعات و طبقه بندی را بدست آورد. - روی نقشه نمونه هایی از نواحی متراکم و کم تراکم جمعیت جهان را معین کند. - توانایی خواندن و ترسیم نمودار و تهیه گزارش مربوط به جمعیت را کسب کند. - بتواند موضوعات مربوط به مهاجرت را بر مبنای استنباط خویش نقد و بررسی و نظر خود را بیان کند.	عمل

*	*	*	*	- برای حفاظت و مراقبت از عوامل طبیعی و محیطی مختلف تلاش کند. - در برابر منابع خدادادی احساس مسئولیت از خود نشان می دهد و به نیازمندان در صورت امکان کمک کند. - نسبت به سایر ملل با فرهنگ ها و محیط های متفاوت و گسترش تفاهم احساس مسئولیت کند.. - برای انجام اخلاق پسندیده مانند، ساده زیستی، صرفه جویی در منابع تلاش کند.
---	---	---	---	---

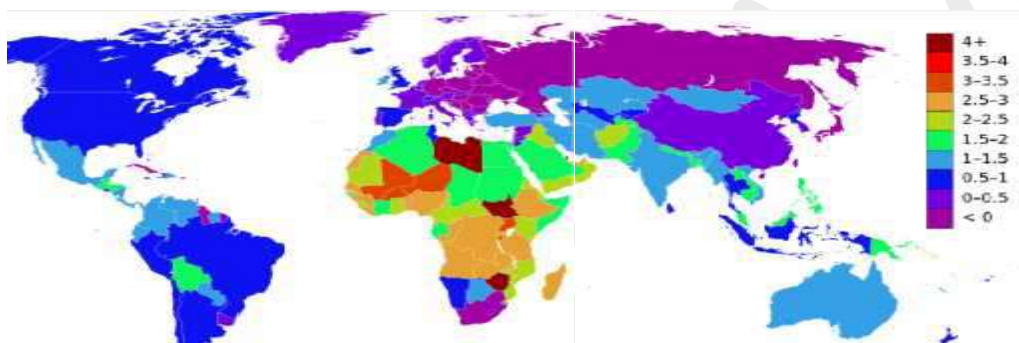
روش تدریس (تلفیقی از) کاوشگری، بارش مغزی، نمایشی، شبکه بازیابی، پرسش و پاسخ و استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات)			
امکانات و رسانه های آموزشی کتاب درسی، نقشه پراکنندگی جمعیت در جهان، نقشه رشد جمعیت کشورهای تصاویر از شهرهای بزرگ، کشاورزی، حمل و نقل، قحطی گرسنگی و نواحی بیابانی، دیتا پرژکتور، ماژیک و تخته			
زمان	۵	معلم مرتب و شاداب وارد کلاس می شود، پس از احوالپرسی و حضور و غیاب دانش آموزان - تکالیف و فعالیت های خارج از کلاس آن ها را بررسی و امتیازدهی می کند. و بصورت تصادفی از چند دانش آموز می خواهد که اطلاعات جمع آوری شده مربوط به جلسه قبل خود را به کلاس ارائه دهند..	
۵	طرح چند سوال از پیش دانسته ها و اطلاعات قبلی دانش آموزان در مورد جمعیت: ۱- برداشت شما از شکل زیر چیست و نتایج حاصل از آن را بگویید؟		ارزشیابی آغازین یا تشخیصی
			
۲- پراکنندگی جمعیت به چه عواملی بستگی دارد؟ ۳- مساحت یک کشور و جمعیت آن ارائه شود و دانش آموزان تراکم را محاسبه کنند (جمعیت ایران ۷۸ میلیون و مساحت آن ۱۶۴۸۱۹۵ کیلومتری باشد) ۲- به نظر شما چه عواملی باعث شده که جمعیت بعضی نقاط جهان نسبت به جاهای دیگر بیشتر باشد.			
برای ورود به بحث و ایجاد انگیزه (استفاده از روش کاوشگری) تصاویر زیر از طریق دیتا پرژکتور نمایش داده می شود و از دانش آموزان می خواهیم به تصاویر دقت کنند و پیرامون این تصاویر سوال طرح کنند و با صبر و حوصله فرآیند پرسشگری دانش آموزان را هدایت نمائیم. سوالاتی که ممکن است مطرح کنند: ۱- آیا علم پزشکی باعث افزایش جمعیت شده است؟ ۲- آیا تولید مواد غذایی و کشاورزی مانع کاهش جمعیت در جهان شده است؟ ۳- حمل و نقل چه تاثیری در افزایش جمعیت دارد؟ در مرحله بعد از دانش آموزان خواسته شود به سوالات مطرح شده خود پاسخ داده و آن را به کلاس ارائه دهند در مرحله پایانی (آزمایشگری) از آنها بخواهید درباره درستی و نادرستی پاسخ خود (فرضیه) مطالب کتاب درسی خود در این ارتباط را مطالعه نمایند.			
فرآیند یاددهی - یادگیری ضمن تدریس (آموزش دادن) در این قسمت از راهبرداکتشافی که دانش آموزان کاوش و اندیشه ورزی و ارائه فرضیه و آزمایش			

به مفهوم مورد نظر
می رسد.

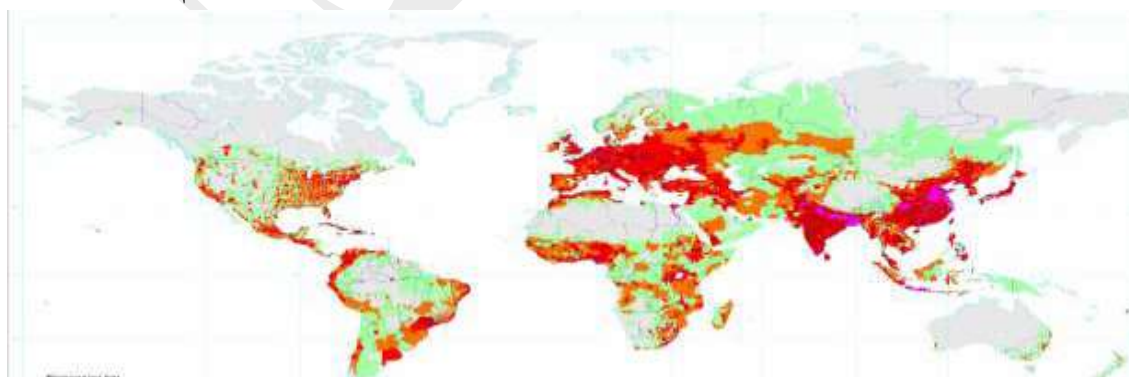

سپس فرمول محاسبه رشد طبیعی جمعیت را برای دانش آموزان تبیین نموده و سوال می کنیم که به نظر شما میزان مرگ و میر و موالید چه تاثیری در رشد طبیعی جمعیت دارند؟

نقشه رشد جمعیت جهان نمایش داده می شود. و پیرامون آن سوالاتی مطرح می کنیم از جمله: ۱- برداشت شما از این نقشه چیست؟ ۲- آیا رشد جمعیت همه کشورها یکسان است، چند نمونه را روی نقشه نشان دهند؟ ۳- رشد منفی جمعیت چه نگرانی های را برای این کشورها در پی دارد؟ ۴- به نظر شما برای جلوگیری از کاهش رشد جمعیت چه باید کرد؟

-از دانش آموزان خواسته شود که فعالیت کتاب در مورد درصد رشد جمعیت ایران را با کشورهای همسایه انجام دهند. برای آموزش قسمت پراکندگی جمعیت ابتدا نقشه مربوط به پراکندگی جمعیت را نمایش می دهیم

ادامه
فرآیند
یاددهی - یادگیری
ضمن
تدریس
در این قسمت
بیشتر راهبرد
تعاملی
می باشد که
دانش آموزان
با هم اندیشی
و همیاری
و... به تولید
مفهوم
می پردازد

از روش فعالیت گروهی استفاده شود همانطوری که مشاهده می کنید جمعیت بطور مساوی در روی کره زمین پراکنده نشده است. سپس از هر گروه می خواهیم که در مورد هر یک از عوامل زیر بحث کنند که چگونه باعث جذب یا دفع جمعیت در یک ناحیه می شوند. (گروه ۱ در مورد آب و هوا - گروه ۲ در مورد آب و خاک و ناهمواری ها - گروه ۳ در مورد معادن و ذخایر - گروه ۴ در مورد عوامل سیاسی - اداری و تسهیلات و گروه ۵ در مورد عوامل اقتصادی و فرهنگی) در این مرحله دبیر با حضور در گروه ها ضمن مشاهده و ثبت فعالیت ها نقش مشاور و راهنما را ایفا می کند. سپس هر یک از گروه ها به تشریح نتایج بحث های خود می پردازند

-ازدانش آموزان خواسته می شود فعالیت مربوط به این قسمت و سوال مربوط به نمودار را انجام دهند
 برای آموزش قسمت بعد (تراکم جمعیت در نواحی شهری) به دلیل آشنایی نسبی دانش آموزان با مسائل شهرنشینی از روش تدریس بارش مغزی استفاده می کنیم

-ابتدا قوانین مربوط به بارش مغزی را به دانش آموزان تذکر می دهیم (انتقاد ممنوع، حضور داوطلبانه و اختیاری است، تمسخر ممنوع، کمیت اندیشه ها مطلوب و...) و بعد در مورد شهرهای بزرگ و ابرشهرهای جهان توضیح مختصری می دهیم و ازدانش آموزان می خواهیم در مورد ویژگی شهرهای بزرگ، علل مهاجرت جمعیت به این شهرها و مشکلات اغلب این شهرها در حال حاضر چه به ذهنتان می رسد بگوئید؟ مطالب ارائه شده توسط یکی از دانش آموزان روی تابلوی کلاس نوشته می شود.

و بعد مطالب نوشته شده را به وسیله جدول زیر پالایش می کنیم .

مشکلات شهرهای بزرگ	علل مهاجرت به این شهرها	ویژگی های شهرهای بزرگ

-برای آموزش قسمت جابجایی جمعیت (مهاجرت) می توان از روش تدریس شبکه بازیابی استفاده نمود. به این صورت که ابتدا ازدانش آموزان می خواهیم متن مربوطه را با دقت مطالعه کنند و جدول یا نمودار را کامل نمایند

مهاجرت یعنی:		
مثال	توضیح	انواع مهاجرت
		-مهاجرت داخلی
		-مهاجرت خارجی
		-مهاجرت اجباری
		-مهاجرت اختیاری

ادامه

فرآیند

یاددهی - یادگیری

ضمن

تدریس

(آموزش دادن)

و در این قسمت

راهبرد انتقالی

مد نظر

می باشد

که آنها با پرسش

و پاسخ و کامل

کردن شبکه

مفهومی اطلاعات

لازم را کسب

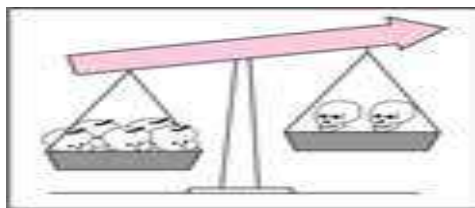
می کنند.

-درپایان ازدانش آموزان خواسته می شود باهمفکری وبه طورگروهی فعالیت های کتاب مربوط به این قسمت رانجام دهند
- جمع بندی مطالب وتوضیحات تکمیلی درس بوسیله پاورپوینت تهیه شده

- محورهای ارزش یابی:
-میزان مشارکت دربحث وگفتگو،وکاردرسته جمعی،ارائه ایده های جدید،دقت درپاسخگویی به سوالات،کامل کردن جدول شبکه بازیابی،ارائه راه حلهای مناسب،انجام فعالیت هاوکاربرگه های کتاب به طورصحیح
-توجه به تفاوت های فردی ،مقایسه هرفردباخودش

- سوال ازمفاهیم اصلی باتوجه به اهداف وحیطه های پیش بینی شده درطرح درس بطورمثال:

-شما برای جلوگیری ازمهاجرت ها بی رویه چه پیشنهادهایی به مسئولین دارید؟
-برداشت شما از شکل مقابل چیست؟

-شما بامطالعه این درس به کدام عظمت خدادرنظم جهان آفرینش پی بردید؟

- وظیفه ما درمقابل سایر مردم جهان از جمله کشورهای فقیرتر چیست؟
- بروی نقشه نواحی که دارای تراکم جمعیت بیشتری می باشند رانشان دهید ودلائل آنراذکر نمایید؟

-پرکردن چک لیست مربوط به مشاهدات رفتار دانش آموزان

-توزیع فرم مربوط به خود سنجی دانش آموزان(ارزشیابی از خود)که بدانیم تا چه اندازه به انتظارات مورد نظر دست یافته ایم.

-باتوجه به اهداف درس وشرايط وموقعیت منطقه ای و...تکالیف متنوع درجهت تثبیت یادگیری وبسط وتوسعه آن ارائه می شود.
- فعالیت تمرینی :خلاصه کردن درس درچندسطر،انجام تمرین وفعالیت های کتاب وطرح چندسوال ازمتن درس توسط دانش آموز
-فعالیت به کاربندید درس رادرمنزل انجام دهند.

-فعالیت های موقعیت محور:باتوجه به توانایی خودیکی ازفعالیت های(روزنامه دیواری،مصاحبه،پروژه ها،طراحی جدول ،نقاشی،محتوای الکترونیکی،حدیث وآیه،تصاویر وعکس و....)مرتبط بادرس راتهییه وبه کلاس ارائه دهند.درصورت امکان با مراجعه به سایت یاسایر منابع درمورد اثرات منفی رشد جمعیت ومشکلات شهرهای پر جمعیت تحقیق کنند معرفی سایت مرتبط

Geographyabout.com

همه چیز درباره ی جغرافیا

ارزشیابی
پایانی
پایان فعالیت)

تعیین تکالیف
و فعالیت های
خارج از کلاس

نمونه برگ سیاهه مشاهده رفتار مخصوص سرگروه ها

کلاس : نام دبیر: نام سرگروه: درس مطالعات اجتماعی پایه نهم موضوع درس: جمعیت جهان

انتظارات معلم (رفتار مشاهده شده)													اعضای گروه	
نظر دبیر	جمع امتیاز	بیان ایده ها و پیشنهاد			گوش کردن و رعایت نوبت و احترام			تفکر و استدلال و منطق			همفکری و مشارکت در بحث			
		ضعیف	متوسط	خوب	ضعیف	متوسط	خوب	ضعیف	متوسط	خوب	ضعیف	متوسط		خوب
				ب										۱-.....
														۲-.....
														۳-.....
														۴-.....
														۵-.....

نمونه برگ خودارزشیابی (خودسنجی) درس مطالعات اجتماعی پایه نهم

نام و نام خانوادگی: نام کلاس: موضوع درس: جمعیت جهان نام دبیر:

کم	نیاز به مروری بیشتر	كاملا	من می دانم، من می خواهم، من می توانم
			تراکم جمعیت یک منطقه را بدست آورم
			انواع مهاجرت را بیان کنم و دلایل مهاجرت را بگویم
			توانایی کار بانقشه های مربوط به جمعیت در جهان و نمودار را بدست آوردم و به این کار علاقمند شدم
			علت پراکندگی جمعیت و دلایل مرتبط با آن را می دانم
			به حفاظت از منابع مختلف طبیعی و تلقی آن ها به عنوان نعمت الهی تمایل پیدا کرد
			نسب به زندگی در شهرهای پر جمعیت و آلوده حساس شدم

نظر دبیر:

نمونه برگ ارزشیابی توسط والدین درس مطالعات اجتماعی پایه نهم

نام و نام خانوادگی: نام کلاس: موضوع درس: جمعیت جهان نام دبیر:

ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب	آیا فرزند شما می تواند:
				معنی و مفهوم رشد و تراکم جمعیت جهان و اهمیت آن را در زندگی می تواند بیان کند.
				می تواند انواع مهاجرت را با ذکر مثال توضیح دهد.
				توانایی کار بانقشه و نمودار را بدست آورده و به انجام این کار علاقه نشان می دهد.
				توانایی نسبی برای طبقه بندی مشکلات شهرهای بزرگ را بدست آورده است.
				به حفاظت از منابع طبیعی و تلقی آن به عنوان نعمت الهی تمایل پیدا کرده است.
				به مطالعه و تحقیق در زمینه جمعیت جهان علاقه نشان می دهد..

نظر دبیر: